

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЦІЇ

Наведено дані про ліси і лісове господарство Королівства Швеція. Проаналізовано основні положення лісового законодавства Швеції. Встановлено, що позитивні зміни показників лісового фонду Швеції зумовлені досконалою лісовою політикою країни та різними формами власності на ліси. Податкова система країни спрямована на своєчасне використання стиглих лісів і розвиток мережі лісових доріг.

Ключові слова: лісова політика, лісове законодавство, ліси, лісове господарство.

Удосконалення напрямів збалансованого розвитку лісового господарства України потребує вивчення досвіду лісової політики країн із високим рівнем ведення лісового господарства. Однією з таких країн, для якої характерний сталий рівень ведення лісового господарства, є Королівство Швеції. Характерною рисою лісопромислового виробництва цієї країни є спеціалізація на глибокому переробленні деревної сировини, а також те, що вона посідає одне з провідних місць у світі з експорту лісопродукції. Водночас ведення лісового господарства Швеції спрямоване на виконання лісами насамперед їх природоохоронних функцій.

Більшу частину території Швеції займають плоскогір'я та горбисті рівнини. На півночі та північному заході країни розташовані Скандинавські гори. На півночі переважають хвойні ліси на опідзолених ґрунтах, а на півдні – змішані ліси на дерново-опідзолених ґрунтах. На крайній півночі країни формується тундрова рослинність. Клімат більшої частини території країни – помірний, перехідний від морського до континентального. Середньомісячні температури січня на півдні – від 0 до 5 °С, на півночі – від -7 до -14 °С, липня відповідно 15-17 °С і 10-11 °С. Кількість опадів у середньому за рік змінюється від 800 до 1700 мм [2].

Станом на 2009 р., загальна площа вкритих лісом земель становить 23 млн га. Крім цього, до лісових територій належать височини і субальпійські ліси (3,5 млн га) та гірські райони (0,9 млн га). Площа боліт становить 4,5 млн га. Лісистість Швеції є найвищою серед країн Європи та за даними різних джерел, перебуває в межах 65-75 %. Така розбіжність пояснюється різними методиками підрахунку вказаного показника, а також відсутністю загально визнаного поняття лісу. Охороною охоплено близько 7 % площі території на якій організовано 9 національних парків.

За запасами деревини Швеція посідає друге місце в Європі. Зазначимо, що щорічний приріст деревини у лісах країни сягає 100 млн м³, причому з 1920 р. запас деревини зріс на 60 %. Швидке зростання запасів деревини пояснюється змінами в землекористуванні та покращеним веденням лісового господарства [6]. У даних, наведених у табл. 1, охарактеризовано динаміку лісових ресурсів країни за 1984 р. і 2007 р. Наведені показники свідчать про позитивні зміни лісових ресурсів Швеції та підтверджують високий рівень ведення лісового господарства.

На 85 % вкритих лісом земель сформувалися хвойні насадження з ялини 10 % і 6 % площ займають інші породи.

Табл. 1. Динаміка лісових ресурсів Швеції

Показники	Роки	
	1984 [1]	2007 [5]
Загальна площа лісів і лісових земель, млн га	26.4	30.9
Площа лісів, млн га	24.0	27.9
Землі, вкриті лісовою рослинністю, млн га	22.2	24.7
Запас деревини на 1 га, м ³	98.0	111.0
Приріст на 1 га, м ³	2.70	4.3

Вікова структура лісів Швеції характеризується досить рівномірним розподілом за групами віку (табл. 2). За період з 1984 по 2007 рр. у лісах країни спостерігається зростання площ насаджень віком до 60 років та зменшення насаджень віком старше 60 років. Цим можна пояснити значне зростання приросту деревини за аналізований період. Тобто всі насадження, які досягнули експлуатаційного віку, за відсутності окремих застережень призначають під головні рубання. Таким чином, нагромадження стиглих деревостанів з незначним приростом не відбувається.

Табл. 2. Вікова структура деревостанів Швеції

Рік спостереження	Групи віку, років					
	До 20	21-40	41-60	61-80	81-100	101 і більше
1984 [1]	23	8	13	16	16	24
2007 [5]	29	24	16	10	8	13
Зміна (±)	+6	+16	+3	-6	-8	-11

За формами власності ліси Швеції є приватними (51 %), державними (25 %) і приватних лісових компаній (24 %). Середня площа сімейних лісових господарств становить 47 га. Державні ліси зосереджено, головним чином, у північній частині країни, для якої характерні складні кліматичні умови лісовирощування. Приватні ліси представлені у всіх регіонах Швеції, а найбільша їх частка зосереджена на півдні країни. У країні налічується приблизно 350 тис. приватних власників лісів, з них третина – жінки.

У рамках національної федерації Шведських лісових власників приватні лісовласники об'єднались у 12 регіональних організацій. Кількість ферм, які поєднують сільське та лісове господарство, збільшилося до 30 % порівняно з 50-ми роками минулого століття.

Упродовж останніх років заготівля деревини у лісах Швеції становить 78,1 млн м³ (2005 р.), зокрема промислової – 58,5 млн м³. Основними споживачами деревини є розвинена промисловість. Водночас, щорічно для опалення використовують 7,5 млн м³, з них лісових відходів – 4,4 млн м³.

Головна роль у формуванні лісової політики Швеції належить Національному департаменту з лісового господарства, який має великі повноваження щодо впровадження в життя заходів, спрямованих на поліпшення стану лісів і використання лісових ресурсів [3]. Основні положення щодо ведення лісового господарства регламентує лісове законодавство країни, яке відносить ліси до національного ресурсу та зобов'язує управляти ними таким чином, щоб забезпечувати належний дохід і, одночасно, зберігати біорізноманіття з урахуванням інших суспільних інтересів [6].

Для лісовирощування, за шведським законодавством, визнають землі, на яких можна отримати щорічний приріст деревини не менше одного кубометра з гектара. Крім цього, закон не забороняє використовувати лісові землі для інших потреб.

Основними лісогосподарськими заходами в лісах Швеції є рубання на лісових землях, метою яких є формування існуючих насаджень та їх відтворення. Основними видами формування рубань є освітлення та проріджування, для здійснення яких, на відміну від головних рубань лісу, не вимагається дозвіл від Шведського лісового управління. На ділянках, які є несприятливими для відтворення на них лісів, а також захисних лісових ділянках, вирубування лісу здійснюють лише за наявності дозволу регіонального лісогосподарського органу. Підставою для отримання дозволу на вирубування лісу є план заходів, складений лісовласником, який повинен забезпечити природний стан лісу і збереження його соціальних функцій. Крім цього, лісовласники під час ведення лісового господарства повинні враховувати інтереси оленярства.

Під особливою охороною в Швеції перебувають ліси, які становлять культурну спадщину та гірські ліси. Лісова політика країни спрямована на розширення і збереження цінних листяних порід (в'яз, ясен, граб, бук, вишня, липа, клен).

Основними інструментами лісової політики цієї скандинавської країни є податкова система та екологічна сертифікація лісів. Податкова система в лісовому господарстві спрямована на пришвидшення використання деревних запасів стиглого лісу, запровадження індустріальних методів лісовирощування та розвитку мережі лісових доріг. Для відтворення цінних широколистяних лісів у країні практикуються спеціальні субсидії із суспільних фондів.

Зазначимо, що Основний лісовий закон Швеції відзначається компактністю та містить 41 статтю. Регламентацію більшості лісогосподарських заходів покладено на підзаконні акти лісового відомства. Відтак, Лісовий Кодекс України є занадто об'ємним і містить 110 статей [4]. Цей правовий документ вкрай обтяжений другорядними матеріалами, які можуть бути змістом галузевих стандартів, положень, правил тощо. Тому, в подальшому удосконаленні лісового законодавства України, варто врахувати основні положення лісового законодавства Швеції, яке удосконалювалось впродовж століть.

Висновки. Позитивні зміни показників лісового фонду Швеції зумовлені досконалою лісовою політикою країни та різними формами власності на ліси. Податкова система країни спрямована на своєчасне використання стиглих лісів і розвиток мережі лісових доріг.

У ході удосконалення Лісового Кодексу України доцільно використати досвід лісового законодавства Швеції, що сприятиме пришвидшеному переходу на засади сталого ведення лісового господарства України.

Література

1. Воробьев Г.И. Лесное хозяйство мира / Г.И. Воробьев, К.Д. Мухамедшин, Л.М. Девяткин. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1984. – 352 с.
2. Дубовіч І.А. Країнознавчий словник : довідник. – 5-те вид., [перероб. і доп.]. / І.А. Дубовіч. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – С. 497-499.

3. Лісова політика: теорія і практика : монографія / І.М. Синякевич, І.П. Соловій, О.В. Врублевська та ін. / за ред. проф. І.М. Синякевича. – Львів : ЛА "Піраміда", 2008. – 612 с.
4. Лісовий кодекс України : Офіційне видання. – К. : Вид. дім "Ін. Юре", 2006. – 184 с.
5. The Swedish Forestry Act. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.skogsstyrelsen.se/episerver4/templates>.
6. State of Europe's Forests 2007. The MCPFE Report on Sustainable Forest Management in Europe. Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe. – Warsaw, 2007. – 247 s.

Тереля И.П., Мазепа М.И. Особенности лесной политики Швеции

Приведены данные о лесах и лесном хозяйстве Королевства Швеция. Проанализированы основные положения лесного законодательства Швеции. Установлено, что позитивные изменения показателей лесного фонда Швеции предопределены совершенной лесной политикой страны и разными формами собственности на леса. Налоговая система страны направлена на своевременное использование спелых лесов и развитие сети лесных дорог.

Ключевые слова: лесная политика, лесное законодательство, леса, лесное хозяйство.

Terelia I.P., Mazepa M.I. Some peculiarities of Swedish forestry policy

Some information about Swedish forestry and forests is presented. Main regulations of Swedish forestry legislation are analyzed. Described that the positive changes of indexes of forest fund of Sweden are predefined the perfect forest policy of country and different patterns of ownership on the forests. The tax system of country is directed on the timely use of the ripe forests and development of network of forest roads.

Keywords: forestry policy, forestry legislation, forests, forestry.

**УДК 630*11:630*114.33 Ст. наук. співроб. С.П. Распопіна, канд. с.-г. наук –
УкрНДЛГА ім. Г.М. Висоцького; ст. наук. співроб. І.С. Нейко,
канд. с.-г. наук – ДП Вінницька ЛНДС**

**ДІАГНОСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ҐРУНТІВ
ДОМІНАНТНИХ ТИПІВ ЛІСУ СЛОБОЖАНСЬКОГО
ЛІСОТИПОЛОГІЧНОГО РАЙОНУ**

Представлено результати дослідження особливостей формування свіжих ясеневоліпової та кленово-липової дібров Слобожанського лісотипологічного району. З'ясовано діагностичні відміни механічного та фізико-хімічного складу ґрунтів цих типів лісу. Встановлено, що ґрунти свіжих кленово-липової та ясеневоліпової дібров переважно представлені темно-сірими опідзоленими ґрунтами на лесах, які на підтиповому рівні поділяють на середньо гумусоаккумулятивні та помірно слабо гумусоаккумулятивні.

Ключові слова: типи лісу, ґрунт, механічний склад, фізико-хімічний склад.

Вступ. За сучасним лісотипологічним районуванням Слобожанський район займає Придніпровську низовину (Ворскло-Псельський сектор) і південно-західні схили Середньоросійської височини (Придонецький сектор). Найбільш поширеними типами лісу регіону є свіжі ясеневоліпові (D₂-яс-лД) та кленово-липові діброви (D₂-кл-лД). Свіжа ясеневоліпова діброва виділена як зональний тип лісу [20-22].

Основним індикатором свіжих ясеневоліпових дібров є наявність ясеня у складі деревостану. За відсутності істотних інших відмінностей свіжу ясеневоліпову діброву не виокремлювали в окремий тип (П.П. Кожевников) [9], або відносили до підтипу кальцієфільного варіанта кленово-липової діброви (Д.Д. Лавриненко) [15]. Уперше на рівні зонального типу лісу свіжу ясеневоліпову